

بررسی روند واردات دارو و مکمل‌ها در ایران از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰ و عوامل تأثیرگذار آن در نظام سلامت

مجری: دکتر مرتضی نیل‌فروشان

گروه: علوم دارویی

سال شروع: ۱۳۹۰

سال پایان: ۱۳۹۲

چکیده

مقدمه

لزوم در دسترس بودن دارو برای بیماران از اولویت‌های نظام سلامت در دنیا بشمار می‌رود و با مدیریت صحیح در واردات دارو و مکمل و استفاده بهینه از منابع با ارتقاء سطح توانایی‌های صنعت تولید دارو باعث سهولت دسترسی مردم به دارو خواهد شد.

روش‌شناسی

اطلاعات مربوط به واردات عددی و ریالی داروها و مکمل‌ها از آمارهای مربوط به گمرک ایران و آمارنامه دارویی ایران منتشره توسط اداره کل امور دارو جمع‌آوری شد، در خصوص روند واردات و تفسیر این اطلاعات، ۵۱ مصاحبه با مسئولین، سیاست‌گذاران و مدیران امور دارویی کشور در سال‌های مختلف انجام پذیرفت و بر اساس این مصاحبه‌ها و نیز پرسشنامه (حاوی ۴۸ سؤال در خصوص نقطه نظرات مصاحبه‌شوندگان) عوامل تأثیرگذار بر روند واردات دارو بررسی و تحلیل گردید.

یافته‌ها

در بررسی روند واردات دارو در سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۵۵ به‌طور مشخص نسبت واردات در سال‌های قبل از انقلاب تا سال ۱۳۷۱ (بر طبق اطلاعات ذکرشده بدون مأخذ در سال‌های ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ میزان واردات دارو حدود ۷۰ درصد بوده) به تدریج کاهش یافته و به حدود ۸ درصد از کل فروش ریالی دارو رسیده است. سپس این روند به تدریج افزایش یافته و در سال ۱۳۹۰ به حدود ۳۶ درصد (و بر اساس تخمین به حدود ۴۰ درصد) رسید.

بحث و نتیجه‌گیری

به نظر می‌رسد از مهم‌ترین دلایل تغییر روند واردات دارو و مکمل در طی این سال‌ها بتوان به عدم انسجام و مدیریت صحیح در برخی زمان‌ها اشاره نمود، از این‌روی برنامه‌ها و سیاست‌ها بر مبنای تصمیم‌های لحظه‌ای و کوتاه‌مدت اتخاذ شده و تعویض مدیران، اختلاف‌سلیقه‌ها و برداشتهای متفاوت از قوانین احتمالاً باعث ناکارآمدی در سیستم گردیده است. توجه بیش‌ازحد به تولید در برخی سال‌ها و عدم توجه به آن در زمان‌های دیگر باعث بلا تکلیفی و عدم بهره‌وری صحیح از صنعت دارو و قیمت‌گذاری نامناسب برای داروها و مکمل‌های تولیدی سبب عدم سرمایه‌گذاری در تحقیقات و توسعه گردیده است. از سایر دلایل می‌توان به عدم وجود راهبرد درازمدت به‌خصوص در زمان‌های بحران و محدودیت ارزی برای واردات دارو، عدم شفاف بودن قوانین در خصوص واردات دارو، عملکرد نادرست برخی مؤسسات تک‌نسخه‌ای (علیرغم تأسیس صحیح آن‌ها) و عدم

وجود راهبرد درست در افزودن دارو به فهرست دارویی ایران می‌توان نام برد. نکته حائز اهمیت دیگر گرایش به مصرف داروها و مکمل‌های خارجی بوده که از دلایل این گرایش می‌توان به علل مختلف نظیر کیفیت برتر احتمالی داروها و مکمل‌های خارجی، نحوه اطلاع‌رسانی داروها و مکمل‌های خارجی به اطباء، گرایش فرهنگی و رغبت مردم به مصرف کالای خارجی، تفکر نادرست کیفیت نازل داروها و مکمل‌های تولید داخل، قیمت بالای داروها و مکمل‌های وارداتی اشاره نمود که این ذهنیت را در مصرف‌کننده ایجاد می‌کند که داروی خارجی از نظر کیفی از داروی تولید داخل بهتر بوده و موجب انگیزه‌ای برای داروسازان در توجیه مصرف داروها و مکمل‌های خارجی به بیماران می‌شود و همچنین منفعت بالای داروها و مکمل‌های وارداتی به واردکننده این اجازه را می‌دهد که امکان معرفی دارو به طرق مختلف را داشته باشد.

با توجه به قوانین موجود اگر آئین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌های اجرایی و تصمیم‌گیری‌های مدیران در قالب برنامه‌ای درازمدت لحاظ و با تغییر مدیریت، سلیقه بر آن حاکم نشود، در این صورت نظام سلامت با شوک‌های غیرقابل جبران روبرو نخواهد شد و در یک بستر منظم امر تأمین دارو و مکمل برای آحاد مردم فراهم می‌شود و پزشکان و داروسازان و بیماران با اطمینان از کیفیت و کمیت داروها و مکمل‌های در دسترس و بدون نگرانی از فقدان و یا کمبود دارو به سر می‌برند. در ضمن پیشنهاد می‌شود تا در خصوص موارد ذیل یعنی نحوه ورود دارو به فهرست دارویی ایران، نحوه هزینه تعرفه گمرکی و سود بازرگانی، روش‌های تهیه دارو توسط مؤسسات عمومی، نحوه فعالیت مؤسسات تک‌نسخه‌ای و فوریت‌های دارویی، مدیریت واردات داروها و مکمل‌هایی که ژنریک بوده و در داخل کشور نیز تولید می‌شوند، مدیریت نسبت بین واردات دارو به تولید دارو، شیوه قیمت‌گذاری داروها و مکمل‌ها و نظارت بر مکمل‌ها و واردات آن‌ها، راهبردهای مشخص و در برخی موارد تجدیدنظر در قوانین، بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌ها صورت گیرد.

کلیدواژه: واردات دارو، نظام سلامت، عوامل تأثیرگذار، سیاست‌گذاران سلامت، ایران.